

סיכום סקר לעובדים ולעובדות על השפעת המלחמה על העבודה של תושבי מזרח ירושלים:

ממצאים מרכזיים לעניין שינויים בדפוסי העסקה, נגישות לזכויות ובעיות שהתעוררו בעקבות המלחמה

עו"ד דיאנה בארון, אריאל ימיני¹

רקע על קו לעובד²:

ארגון 'קו לעובד' הוקם לפני למעלה מ-30 שנה לקידום זכויותיהם של כלל העובדים במשק הישראלי – ללא הבדלי דת, לאום, מגדר או מעמד³. הארגון מתייבץ לצד העובדים המוחלשים ביותר, בכלל זאת עובדים פלסטינים, מבקשי מקלט, מהגרי עבודה ועובדים ישראלים בפריפריה החברתית-כלכלית כמו עולים חדשים או ותיקים, עובדים ממעמד סוציו-אקונומי נמוך, עובדי קבלן או עובדים שעתיים, ומסייע להם למצות את זכויותיהם.

כמו כן, במסגרת עבודתו, הארגון עוקב אחר מגמות ותופעות בשוק העבודה השניוני, מנטר את התופעות ומנתח אותן, ובין היתר עורך סקרים לעובדים ועובדות כדי לאמוד את השפעות הרגולציה והמדיניות הממשלתית. זאת למען קידום מדיניות מבוססת נתונים לטובת עובדים מוחלשים, ובהתאם לממצאים שעולים מהשטח.

רקע על עובדים פלסטינים תושבי מזרח ירושלים:

על פי פרסומי ארגונים אחרים, שיעורי העוני בקרב תושבי מזרח ירושלים הם מהגבוהים במדינה, כשאחוז התושבים הנמצאים בעוני בשנת 2017 עמד על 47.5%⁴. שיעור ההשתתפות בכוח העבודה עמד בשנת 2019 על 38.7%, נמוך מהממוצע הארצי בחברה הערבית באותה שנה (45%), ונמוך משמעותית מהממוצע הארצי (63.5%). עיקר העובדים מועסקים במסחר, בנייה או תחבורה ואחסון (בקרב הגברים) או חינוך, בריאות, רווחה וסעד (בקרב הנשים).

בעקבות המלחמה שפרצה עקב אירועי ה-7/10/2023, ועקב ריבוי פניות שהתקבלו בקו לעובד מעובדים פלסטינים תושבי ירושלים, ביחוד בחודשי המלחמה הראשונים, זיהינו דפוס מעורר דאגה. פניות רבות ממזרח ירושלים הגיעו מעובדים שמעסיקיהם הפסיקו לקרוא להם לעבודה בשל המצב הביטחוני, והם נאלצו להתמודד מול חסרון כיס משמעותי. עובדים אלו לא קיבלו פעמים רבות מכתב הוצאה לחל"ת ולכן לא הייתה להם רשת ביטחון סוציאלית. כך למשל, על פי פרסום "עיר עמים", נתוני שירות התעסוקה מעידים על מצב חריג במיוחד במזרח העיר: בחודש אוקטובר 2023 נרשמה עלייה של כ-300% בכמות דורשי העבודה החדשים בקרב מוסלמים במחוז ירושלים⁵. בשל ריבוי הפניות לקו לעובד, ביקשנו לבדוק את הפגיעות של אוכלוסייה זו, והחלטנו לערוך סקר בקרב הפונים והפונות כדי לקבל תמונת מצב על השפעות המלחמה עליהם.

מתודולוגיה:

הסקר הורכב מ-30 שאלות בערבית שנבנו בשיתוף הצוות הפלסטיני בקו לעובד, כשמרבית השאלות עומדות בפני עצמן ובוחנות סוגיות שונות. בחלק מהשאלות נשאלה שאלת המשך שהייתה רלוונטית רק לחלק מהמשיבים.

¹ בהתאמה: מנהלת מדיניות ציבורית ומחקר בעמותת קו לעובד, וסטודנטית בתוכנית "למידה משלבת התנסות" של אוניברסיטת ת"א, על ניתוח הנתונים והתרומה לכתיבת המסמך.

² היגוי הסקר ובניית השאלות: עו"ד ח'אלד דוחי, מנהל מחלקת עובדים פלסטינים, עבד דארי, רכז פניות עובדים פלסטינים, סמר ביידון, מנהלת פיתוח משאבים.

³ המסמך מנוסח בלשון זכר אך פונה לכלל המגדרים.

⁴ עיר עמים, **ירושלים המזרחית – נתונים מרכזיים**, ינואר 2021

⁵ **"מצב חירום תעסוקתי במזרח ירושלים: פנייה למשה ליאון"**, עיר עמים, כוח לעובדים, מען, מרכז עטאא, 12/12/2023.

על הסקר השיבו כ-102 משיבים בחודשים נובמבר-דצמבר 2024, והוא הופץ באמצעות שאלון מקוון בשפה הערבית. הנתונים נאספו בצורה אנונימית. העובדים נבחרו בצורה אקראית, בהתאם לפניית שהתקבלו במחלקה הפלסטינית בקו לעובד (עובדים בעלי אוריינות דיגיטלית, ובעלי אמצעי טכנולוגי שמאפשר להשיב באופן מקוון).

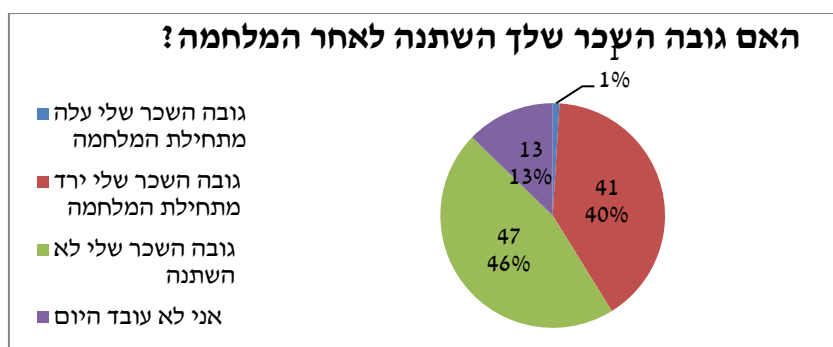
הממצאים להלן נחלקים לשניים: שאלות 13-22 מתמקדות בבעיות שחוו המשיבים במקום העבודה בעקבות המלחמה ולשינויים במקום עבודתם, בעוד שאלות 23-30 התייחסות לעניין נגישות לשירותים כמו דמי אבטלה וגמלה להבטחת הכנסה במהלך המלחמה. בעת המחקר הנחנו שתהיה שונות בתוצאות על בסיס מגדר, סטטוס משפחתי, סטטוס משפטי ומבנה העסקה, הנחה שאותה בחנו בהתאם לממצאים מהסקר. להלן נציין בכל שאלה את הפילוחים שבפועל נמצאו בהם הבדלים.

פילוחים מרכזיים:

- 54.9% מהמשיבים היו גברים, ו-45.1% נשים.
- רוב המשיבים (67.6%) היו בני 25-50, 18.6% היו בני 18-25, 12.7% בני 50-67 והיתר בגיל נמוך מ-18. לא היו משיבים מעל גיל 67.
- 77.5% מהמשיבים נשואים, 17.6% רווקים, ו-4.9% סימנו תשובה אחרת (גרוש/אלמן/אחר).
- 27.5% מהמשיבים ציינו שאין להם ילדים, ל-39.2% יש בין 1-2 ילדים, ל-23.5% יש בין 3-4 ילדים, ול-9.8% יש 5 ילדים או יותר.
- לעניין הסטטוס המשפטי (מעמד) שלהם, 51% השיבו שהם בעלי סטטוס תושב קבע, 42.1% השיבו אזרחות ישראלית, 2% השיבו איחוד משפחות ו-4.9% השיבו "אחר".
- לעניין מקום העבודה בעת המענה על הסקר: 75.5% עובדים בירושלים, 14.7% בתל אביב וגוש דן, 3.9% עובדים מהבית, 2.9% בצפון, 2% בדרום ו-1% מעבר לקו הירוק.
- הענפים הנפוצים ביותר בעת המענה על הסקר: הוראה/חינוך (24.5%), תחבורה והיסעים (20.6%), בנייה (12.7%) ושירותים (9.8%). בנוסף, 7.9% דיווחו שהם עובדים בענפים אחרים כמו תעשייה, ניקיון, שמירה ואבטחה או תיירות. 4.9% מהמשיבים אינם עובדים ו-19.6% עובדים בענף אחר שלא צוין.
- 47.1% מהעובדים היו עובדים שעתיים ו-41.2% היו עובדים חודשיים. היתר ענו שהיו עצמאיים או לא עבדו לפני המלחמה.

שינויים מרכזיים בדפוסי העסקה שצוינו לאחר ה-7/10

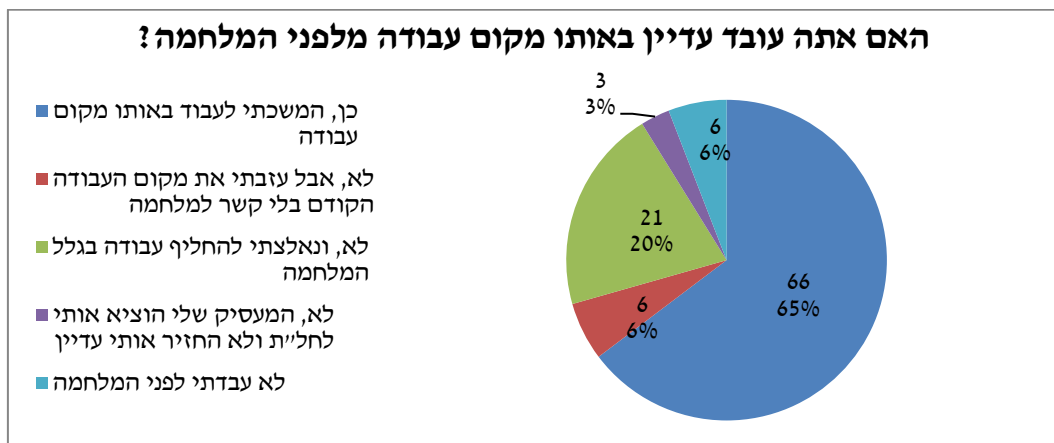
בשאלה מספר 15 שאלנו את העובדים האם גובה השכר השתנה אחרי ה-7/10. 46.1% מהעובדים (47 משיבים) דיווחו ששכרם לא השתנה לאחר פרוץ המלחמה, בעוד ש-40.2% (41 משיבים) דיווחו על ירידה בשכר. 12.7% רשמו שאינם עובדים כיום, ולכן השאלה אינה רלוונטית עבורם.

לעניין זה, **בשאלות מספר 13 ו-14** בדקנו את רמת ההכנסה של המשיבים לפני ואחרי המלחמה, ומצאנו שהשינוי המרכזי היה בקבוצת העובדים שהרוויחו עד 5,200 ש"ח, אשר גדלה משמעותית בעקבות המלחמה (29.4% מהעובדים, 30 משיבים, הרוויחו פחות מסכום זה לפני המלחמה, לעומת 42.2% מהעובדים, 43 משיבים, בעת המענה על הסקר). כמו כן, קבוצת העובדים אשר הרוויחו בין 7,000-12,000 ₪ הצטמצמה וירדה מ-40.2% מהעובדים (41 משיבים) ל-29.4% בלבד (30 משיבים). כפי שנראה להלן, בפילוחים שונים מצאנו שגברים, רווקים, עובדים בעלי סטטוס אזרח ועובדים בתבנית העסקה שעתית חוו שיעורים יותר גבוהים של ירידה בשכר.

- **בפילוח לפי מגדר** ניתן לראות פער של 6 אחוזים. מתוך 56 גברים שהשיבו על הסקר, 43% דיווחו על ירידה בשכר בעקבות אירועי ה-7/10, בעוד שמתוך 46 נשים, רק 37% דיווחו על ירידה בשכר.
- **בפילוח לפי מצב משפחתי** רק 33% (26 משיבים) מהעובדים הנשואים דיווחו ששכרם ירד לעומת 61% מהעובדים הרווקים (11 משיבים).
- **בפילוח לפי סטטוס משפטי** 51% (22 משיבים) מעובדים בעלי סטטוס אזרח דיווחו על ירידה בשכר מאז תחילת המלחמה לעומת 33% מתושבי הקבע (17 משיבים).
- **בפילוח לפי תבנית העסקה** נמצא ש-50% (24 משיבים) מהעובדים השעתיים חוו ירידה בשכר, אל מול 29% מהעובדים החודשיים (12 משיבים).

בשאלה מספר 16 המשיבים נשאלו האם המשיכו לעבוד באותו מקום עבודה בו עבדו לפני פרוץ המלחמה. 64.7% מהמשיבים (66 עובדים) השיבו שאכן המשיכו לעבוד באותו מקום עבודה גם לאחר פרוץ המלחמה. 20.6% נאלצו לעזוב את מקום עבודתם בשל המלחמה. 2.9% הוצאו לחל"ת ולא חזרו לעבודה עדיין בעת המענה על הסקר.

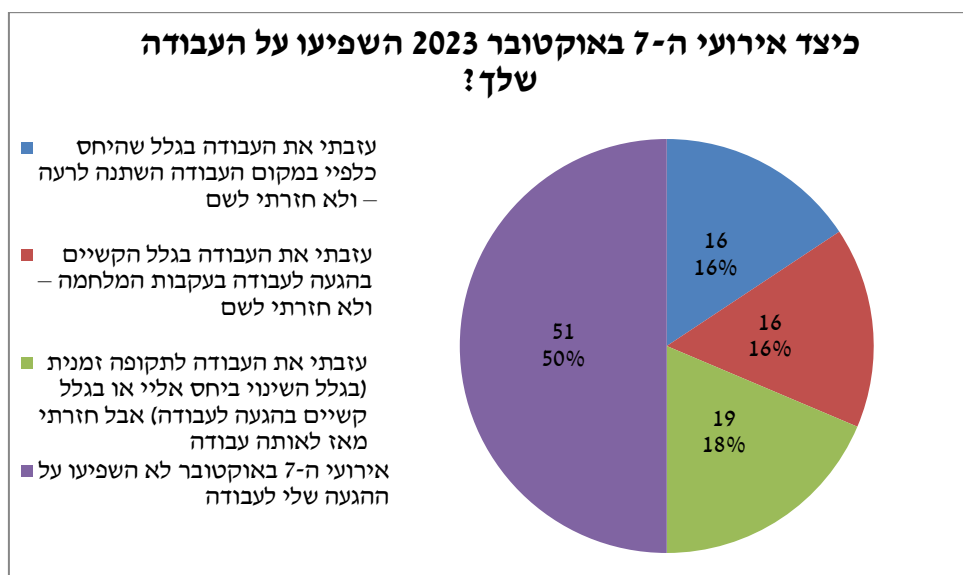
- **בפילוח לפי מגדר** נמצא שיותר גברים נאלצו להחליף עבודה. 66% מהגברים (37 משיבים) השיבו שהם עובדים באותו המקום בו עבדו לפני המלחמה, 25% נאלצו להחליף מקום עבודה בגלל המלחמה, והיתר או עזבו את מקום עבודתם לאחר המלחמה בלי קשר אליה או הוצאו לחל"ת ממנו לא חזרו בעת המענה על הסקר.

מתוך הנשים, 13% (6 משיבות) ענו שהשאלה לא רלוונטית עבורן, מכיוון שלא עבדו לפני המלחמה. מתוך המשיבות שצינו שהן עבדו לפני המלחמה, 72% (29 משיבות) השיבו שהן עובדות באותו מקום העבודה בו עבדו לפני המלחמה, ורק 8% השיבו שנאלצו להחליף מקום עבודה בגלל המלחמה. 5% הוצאו לחל"ת ממנו לא חזרו בעת המענה על הסקר.

בשאלה מספר 17 המשיבים נשאלו יותר בהעמקה לגבי הסיבות לעזיבת מקום העבודה במהלך המלחמה. מתוך המשיבים שצינו שעזבו את עבודתם (46 משיבים), 39.1% רשמו שעזבו מכיוון שלא הרגישו בטוחים יותר במקום

עבודתם, 39.1% עזבו מכיוון שמקום עבודתם עבר צמצומים, 26.1% עזבו בשל הרעה ביחס מצד המעסיק, 21.7% מכיוון שהמעסיק לא רצה להמשיך להעסיק ערבים, 17.4% עזבו מכיוון שהלקוחות של המעסיק ביקשו שלא יעסיק ערבים, 4.3% עזבו בשל מעבר דירה, ו-6.5% ציינו סיבה אחרת (סכום האחוזים גבוה מ-100% מכיוון שכל משיב היה יכול לסמן יותר מתשובה אחת).

בשאלה מספר 18 המשיבים נשאלו כיצד אירועי ה-7/10 השפיעו על העבודה שלהם. האפשרויות השונות שצוינו בשאלה זוהו במהלך המלחמה באמצעות עבודת השטח של קו לעובד במהלך המלחמה בקרב פונים שפנו אלינו. מתוך המשיבים, 50% מהמשיבים (51 עובדים) ענו שעבודתם הושפעה מהמלחמה באחת מהדרכים הבאות - 15.7% עזבו את מקום עבודתם מכיוון שהיחס אליהם השתנה לרעה ולא חזרו, 15.7% עזבו בגלל קשיים בהגעה לעבודה ולא חזרו, ו-18.6% עזבו באופן זמני בשל אחת מהסיבות האלה אך חזרו לעבודה מאז.

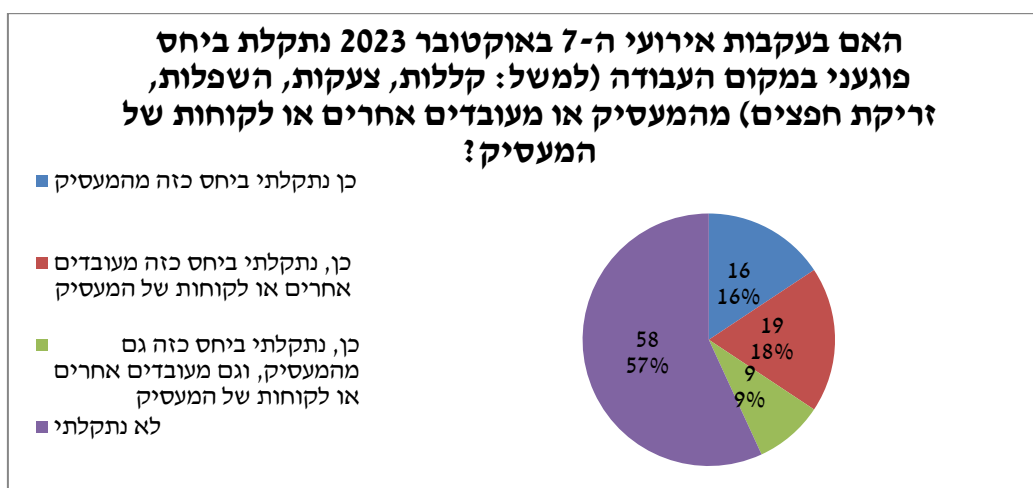

- **בפילוח לפי מגדר** נמצאו הבדלים משמעותיים. גברים עזבו את עבודתם ולא חזרו בגלל שינוי לרעה ביחס כלפיהם יותר מנשים (21% מהגברים, 12 משיבים, אל מול 9% מהנשים, 4 משיבות בלבד). פרט זה יכול להיות מוסבר ע"י כך שגברים דיווחו שחוו יחס פוגעני בשיעורים גבוהים יותר מנשים (ראו שאלה 19 בהמשך), ולכן ייתכן שעזבו את עבודתם יותר עקב כך.
- **בפילוח לפי מצב משפחתי** עלה שהגעתם של רווקים לעבודה הושפעה יותר מנשואים. 78% מהרווקים (14 משיבים) דיווחו שאירועי ה-7/10 השפיעו על הגעתם לעבודה, אל מול 43% מהנשואים בלבד (34 משיבים). 13% מהעובדים נשואים ו-33% מהרווקים דיווחו שעזבו את מקום עבודתם ולא חזרו מכיוון שהיחס אליהם השתנה לרעה. 16% מהעובדים הנשואים ו-28% מהרווקים עזבו לתקופה זמנית וחזרו.
- **בפילוח לפי סטטוס משפטי** עולה שהיו הבדלים בין בעלי אזרחות לבין תושבי קבע. 21% מהאזרחים (9 משיבים) ו-10% מתושבי הקבע (5 משיבים) עזבו את עבודתם בגלל הקשיים בהגעה אליה ולא חזרו אליה, לעומת 12% מהאזרחים ו-23% מתושבי הקבע שעזבו את עבודתם באופן זמני בשל אחת מהסיבות שנשאלו וחזרו אליה בהמשך.
- **בפילוח לפי תבנית העסקה** נמצאו הבדלים משמעותיים, כש-21% מהעובדים השעתיים (10 משיבים) ו-14% מהעובדים החודשיים (6 משיבים) דיווחו שעזבו את עבודתם בגלל השינוי ביחס כלפיהם לרעה ולא חזרו לאותה עבודה. בהתאמה, נמצאו הבדלים גם בדיווח על עזיבה בשל קשיים בהגעה, כש-19% מהעובדים השעתיים ו-12% מהעובדים החודשיים עזבו את עבודתם בשל כך. היה הבדל לעניין זה גם בעזיבה זמנית של מקום העבודה כשיותר עובדים שעתיים עזבו את עבודתם בשל אחת מהסיבות שצוינו,

אבל בחרו לחזור לעבודה כאשר התאפשר להם במהלך המלחמה, בהשוואה לעובדים חודשיים שעזבו ולא חזרו (23% מהעובדים השעתיים לעומת 12% מהעובדים החודשיים).

בשאלה מספר 19, המשיבים נשאלו האם נתקלו ביחס פוגעני (קללות, צעקות, השפלות, זריקת חפצים) במקום העבודה בעקבות אירועי ה-7/10. 43.1% מהמשיבים (44 משיבים) השיבו שנתקלו ביחס כזה. 15.7% ממשיבים אלו ציינו שחוו יחס שכזה מצד המעסיק, 18.6% מצד עובדים אחרים או לקוחות, ו-8.8% מצד שניהם.

ייתכן שמיעוט המשיבים שדיווחו על יחס פוגעני בעבודה בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר נובע מגורמים תרבותיים (בושה, הסתרה או פחד מדיווח), כמו כן, נראה שיש אלמנט מגדרי לפערים בדיווחים (כפי שנראה להלן). בנוסף, השאלה נוסחה כשאלה על יחס פוגעני ישיר, ולא בדקה יחס פוגעני כלפי ערבים בכלל במקום העבודה, ועל כן, ייתכן שהיו אמירות או התנהגויות שיצרו סביבת עבודה עוינת אך המשיבים לא סיווגו אותם כיחס פוגעני אישי.

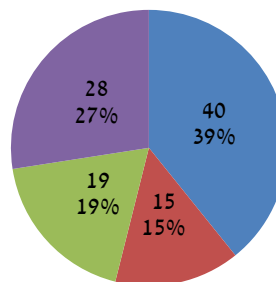

- **בפילוח לפי מגדר** נמצא שגברים חוו יותר יחס פוגעני בהשוואה לנשים (52% מהגברים, 29 משיבים, אל מול 32% מהנשים, 15 משיבות).
- **בפילוח לפי תבנית העסקה** נמצא שעובדים שעתיים היו חשופים ליחס פוגעני יותר מעובדים חודשיים. 56% מהעובדים השעתיים (27 משיבים) היו חשופים ליחס פוגעני, אל מול 31% מהעובדים החודשיים (13 משיבים).
- **בפילוח לפי גיל** נראה שגיל צעיר הפך עובדים לחשופים יותר ליחס פוגעני. 74% מהעובדים בגיל 18-25 ציינו שחוו יחס פוגעני במקום העבודה לאחר ה-7/10 (14 משיבים), לעומת 38% מהעובדים בני 25-50 (26 משיבים), ו-23% מהמשיבים בני 50-67 בלבד (3 משיבים).
- **בדקנו האם היה מתאם בין עובדים שדיווחו בשאלה מספר 19 על יחס פוגעני ובין עובדים שדיווחו בשאלה מספר 15 על ירידה בשכר – מהממצאים עולה שמתוך העובדים שדיווחו על יחס פוגעני 55% דיווחו גם על ירידה בשכר (24 מתוך 44 מהמשיבים).**

בשאלה מספר 20, המשיבים נשאלו יותר בהעמקה לגבי קשיים בהגעה לעבודה בעקבות אירועי ה-7/10. 72.5% מהעובדים (74 משיבים) דיווחו שחוו קשיים בהגעה לעבודה. 39.2% מהמשיבים ענו שההגעה שלהם התעכבה בשל מחסומים ליד הבית או בדרך לעבודה, 14.7% ענו שזמן הגעתם לעבודה התארך בגלל עיכובים תכופים יותר בתחבורה הציבורית, ו-18.6% השיבו שחוו קשיים מכיוון שלא הרגישו בטוחים כשיצאו מהבית.

האם בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר 2023 נתקלת בקשיים בהגעה לעבודה?

- כן, הקימו מחסומים ליד הבית שלי או בדרך לעבודה, וההגעה לעבודה התארכה
- כן, היו יותר עיכובים בתחבורה הציבורית וההגעה לעבודה התארכה
- כן, הרגשתי לא בטוח כשיצאתי מהבית ולכן לא יכולתי להגיע לעבודה כרגיל
- לא הרגשתי שינויים בהגעה לעבודה בעקבות המלחמה

- **בפילוח לפי מגדר נמצאו גם כאן פערים משמעותיים בגורמים שהקשו על הגעה לעבודה אחרי ה-7/10.** גברים התקשו מעט יותר בהגעה לעבודה (75% מהגברים ו-70% מהנשים העידו על קשיים), והסיבה המובילה עבור שני המגדרים הייתה מחסומים (39% משני המגדרים, שהם 22 גברים ו-18 נשים), אך הסיבה השנייה והשלישית בשכיחותה הייתה שונה.

בעוד שאצל גברים הסיבה השנייה בשכיחותה לקשיים בהגעה לעבודה בעקבות ה-7/10 הייתה תחושת חוסר ביטחון ביציאה מהבית, שהקשתה על הגעה לעבודה (25%, 14 משיבים), והסיבה השלישית הייתה עיכובים בתחבורה הציבורית (11% מהמשיבים), אצל הנשים, הסיבה השנייה בשכיחותה הייתה עיכובים בתחבורה הציבורית (20%, 9 משיבות), ורק הסיבה השלישית הייתה שהרגישו לא בטוחות כשיצאו מהבית (11% מהמשיבות).

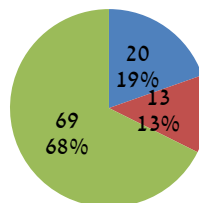
- **בפילוח לפי מצב משפחתי עלה שרווקים נתקלו בקשיים בהגעה לעבודה בשיעור של 89% (16 משיבים), גבוה יותר מעובדים נשואים אשר נתקלו בקשיים בשיעור של 68% (54 משיבים).**

- **בפילוח לפי תבנית העסקה נמצא הבדל נוסף, כש-79% מהעובדים השעתיים (38 משיבים) דיווחו על קשיים בהגעה לעבודה בעקבות אירועי ה-7/10 לעומת 69% מהעובדים החודשיים בלבד (29 משיבים).** הגורם המרכזי שהוביל לשינוי היה עיכובים בתחבורה ציבורית, אשר צוינה כגורם שהשפיע על יותר עובדים שעתיים לעומת עובדים חודשיים (19% לעומת 7% בהתאמה).

בשאלה מספר 21 בדקנו האם בעקבות אירועי ה-7/10 המשטרה הגיעה למקום העבודה של המשיבים. מהממצאים עולה שהמשטרה ביקרה במקום העבודה של 32.3% מהעובדים (33 משיבים) – 19.6% ענו שהמשטרה גם בדקה אותם, לעומת 12.7% שענו שהמשטרה שהגיעה למקום עבודתם לא בדקה אותם.

האם בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר המשטרה הגיעה למקום העבודה שלך?

- כן, המשטרה ביקרה במקום העבודה ובדקה גם אותי
- כן, המשטרה ביקרה במקום העבודה אבל לא בדקה אותי
- לא, המשטרה לא ביקרה במקום העבודה ולא בדקה אותי

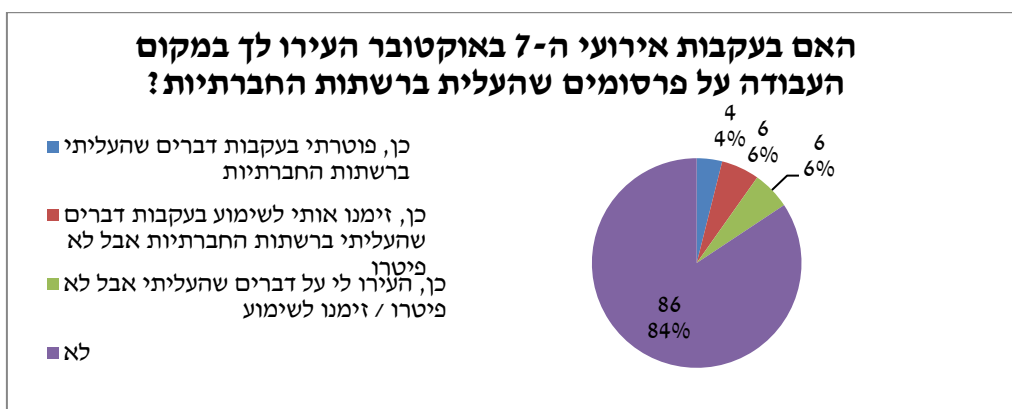

- **בפילוח לפי מגדר ניתן לראות פער של 8 אחוזים, כשהמשטרה ביקרה במקומות העבודה של 38% מהגברים (21 משיבים) ושל 26% מהנשים (12 משיבות).** כמו כן, גם בעת הביקור נמצאו הבדלים כש-29% מהמשיבים דיווחו שהמשטרה גם בדקה אותם בעת הביקור, לעומת 9% בלבד מהמשיבות.

- **בפילוח לפי מצב משפחתי** 30% מהעובדים הנשואים (24 משיבים) דיווחו על ביקורי משטרה במקום עבודתם לעומת 45% מהרווקים (8 משיבים). רק 19% מהמשיבים הנשואים דיווחו שהמשטרה גם בדקה אותם בביקור במקום העבודה, לעומת המשיבים הרווקים שדיווחו על יותר שיעורי בדיקה משטרתית (28% מהמשיבים).

- **בפילוח לפי סטטוס משפטי** תושבי קבע ציינו שהיו ביקורי משטרה במקום עבודתם יותר בהשוואה לעובדים עם סטטוס אזרח (35% מהעובדים בעלי סטטוס תושב הקבע, 18 משיבים, לעומת 30% מהעובדים בעלי סטטוס אזרח, 13 משיבים), כשגם בעת הבדיקה נמצא פער משמעותי ותושבי הקבע נבדקו בתדירות יותר גבוהה (27% מתושבי הקבע לעומת כשאצל 12% מהעובדים בעלי סטטוס אזרח).

בשאלה מספר 22 שאלנו האם בעקבות אירועי ה-7/10 העירו במקום העבודה על פרסומים שהעובדים העלו ברשתות החברתיות. מהתשובות עולה של-15.7% מהעובדים (16 משיבים) העירו על דברים שפרסמו ברשתות החברתיות – 3.9% פוטרו בשל הדברים שפרסמו, 5.9% זומנו לשימוע אך לא פוטרו, ול-5.9% העירו אך הם לא זומנו לשימוע.

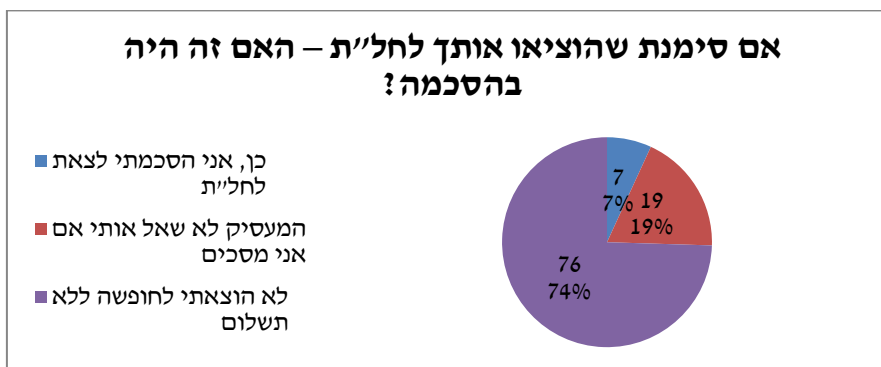

- **בפילוח לפי מגדר** ניתן לראות פער, כשלגברים העירו יותר (18% מהגברים ו-13% מהנשים).
- **בפילוח לפי סטטוס משפטי** תושבי קבע ציינו שהעירו להם יותר על פרסומים שהעלו ברשתות החברתיות (23% מתושבי הקבע ו-9% מהמשיבים בעלי סטטוס אזרח).

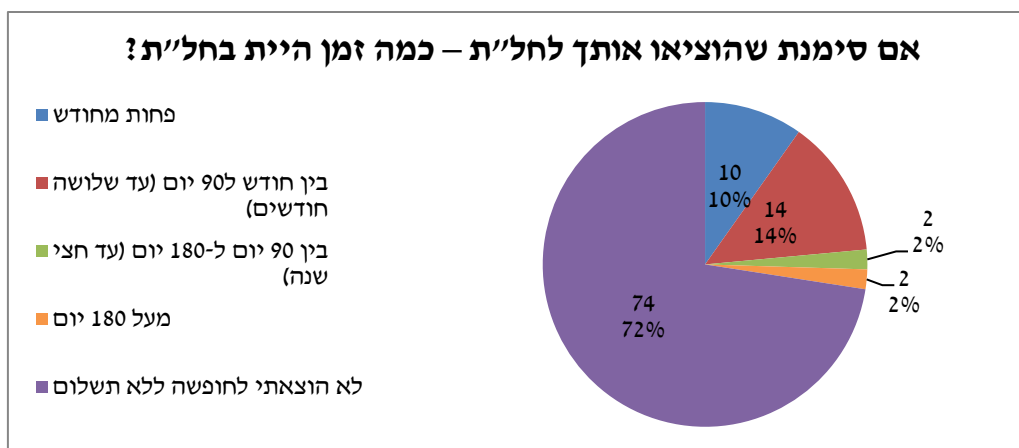
שינויים מרכזיים בנגישות לשירותים שצוינו לאחר ה-7/10

שאלות 23-30 עסקו יותר בהעמקה בנגישותם של העובדים לזכויות סוציאליות כמו דמי אבטלה וגמלת הבטחת הכנסה, ובחנו את הגורמים להוצאה של עובדים לחל"ת והיקף חזרתם לעבודה.

בשאלה מספר 23, המשיבים נשאלו אם הוצאו לחל"ת בהסכמה. 74% השיבו שלא הוצאו לחל"ת (76 משיבים), 19% (19 משיבים) השיבו שהוצאו לחל"ת לא בהסכמה, ו-7% הסכימו לצאת לחל"ת (7 משיבים).

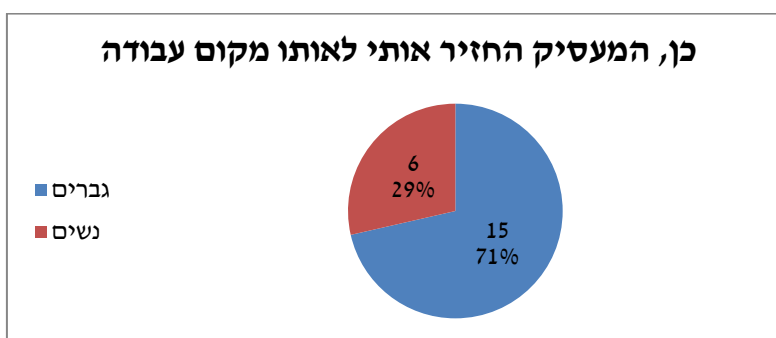

בשאלה מספר 24, המשיבים נשאלו על משך החל"ת. בשאלה זו 72% השיבו שלא הוצאו לחל"ת (74 משיבים), אך בקרב המשיבים שהשאלה הייתה רלוונטית עבורם, מרבית העובדים שהוצאו לחל"ת ציינו שחזרו ממנו תוך 3 חודשים לכל היותר – 14% מהמשיבים השיבו שהוצאו לחל"ת לתקופה של בין חודש ל-90 יום (14 משיבים), ו-10% לתקופה של עד חודש בלבד (10 משיבים). שאר המשיבים ציינו שהוצאו לחל"ת לתקופה ארוכה יותר מזו.

בשאלה מספר 25 המשיבים נשאלו אם חזרו לאותו מקום עבודה שהוציא אותם לחל"ת. בשאלה זו 71% השיבו שלא הוצאו לחל"ת (72 משיבים). 20% מהמשיבים השיבו שהמעסיק החזיר אותם לאותו מקום עבודה (21 משיבים), 5% השיבו שהמעסיק לא רצה שיחזרו, ו-4% מהמשיבים ציינו שלא חזרו לאותו מקום עבודה אך זו הייתה בחירתם.

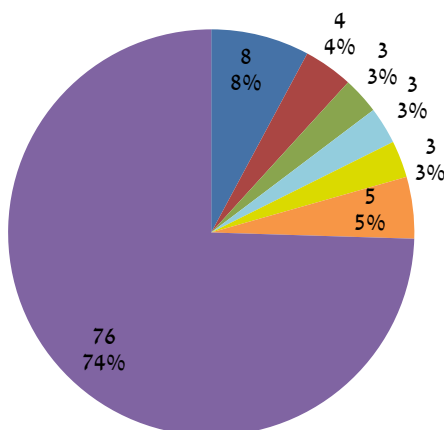
- **בפילוח לפי מגדר** (כפי שניתן לראות מהגרף להלן) מתוך 21 משיבים שחזרו לאותו מקום עבודה, 71% מהעובדים שהוחזרו היו גברים, ו-29% היו נשים.

בשאלה מספר 26, המשיבים נשאלו אם קיבלו דמי אבטלה בתקופה בה הוצאו לחל"ת. בשאלה זו 74% השיבו שלא הוצאו לחל"ת (76 משיבים). מתוך אלו שהוצאו לחל"ת, 31% קיבלו דמי אבטלה לכל תקופת החל"ת (8 משיבים), 19% לא היו זכאים לדמי אבטלה (5 משיבים), ו-15% קיבלו דמי אבטלה באופן חלקי מכיוון שלא קיבלו אותם על השבועות הראשונים לחל"ת. שאר המשיבים שהוצאו לחל"ת לא קיבלו דמי אבטלה כי אין להם מעמד תושב, כי לא עבדו מספיק זמן לפני החל"ת בשביל להיות זכאים, או קיבלו תשלום באופן חלקי מכיוון שבשבועות האחרונים לחל"ת נגמרו להם ימי האבטלה.

אם סימנת שהוציאו אותך לחל"ת – האם קיבלת דמי אבטלה?

- כן, קיבלתי דמי אבטלה לכל תקופת החל"ת
- כן, באופן חלקי כי לא קיבלתי דמי אבטלה על השבועות הראשונים לחל"ת
- כן, באופן חלקי כי לא קיבלתי על השבועות האחרונים כי נגמרו לי ימי האבטלה
- לא קיבלתי דמי אבטלה, כי לא עבדתי מספיק זמן לפני החל"ת או לא עמדתי בתנאי הזכאות לדמי אבטלה
- לא קיבלתי דמי אבטלה, כי אין לי מעמד תושב או לא הייתי זכאי
- לא קיבלתי דמי אבטלה כי לא הייתי זכאי מסיבה אחרת (אנא פרט)
- לא הוציאו אותי לחל"ת

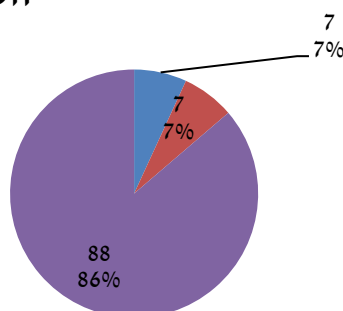

בשאלה מספר 27 אשר ביקשה לבדוק יותר בהעמקה את הגורמים לתשלום החלקי של דמי האבטלה התעורר קושי בקרב המשיבים בשל ניסוח חסר של התשובות, ולכן לא ניתן היה לנתח את השאלה.

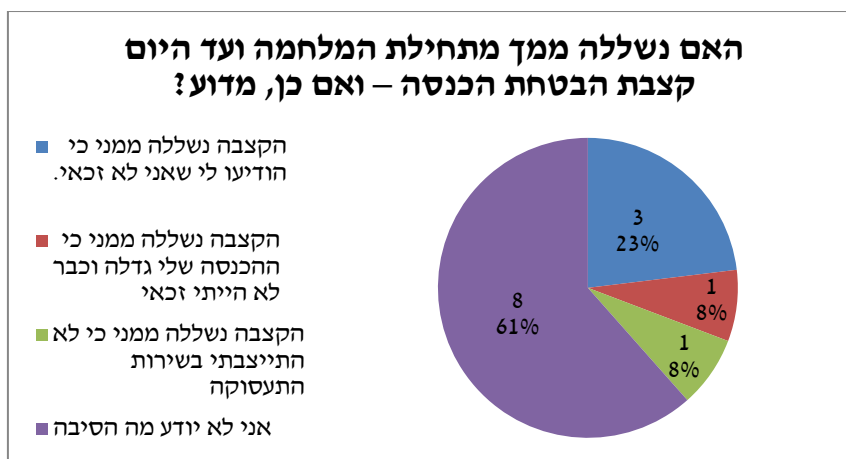
בשאלה מספר 28 המשיבים נשאלו אם הם מקבלים קצבת הבטחת הכנסה מהביטוח הלאומי. 86% מהמשיבים (88 מהמשיבים) השיבו שלא קיבלו הבטחת הכנסה במהלך המלחמה, 7% (7 משיבים) השיבו שקיבלו במהלך המלחמה והם עדיין מקבלים כעת, ו-7% (7 משיבים) השיבו שהם קיבלו במהלך המלחמה אבל כיום כבר לא.

האם אתה מקבל קצבת הבטחת הכנסה מהביטוח הלאומי?

- כן, קיבלתי במהלך המלחמה וגם היום
- כן קיבלתי במהלך המלחמה אבל היום כבר לא
- לא קיבלתי במהלך המלחמה

בשאלה מספר 29, ביקשנו לבדוק בקרב המשיבים האם נשללה מהם קצבת הבטחת הכנסה לאורך המלחמה, וככל שכן – מאיזו סיבה. על השאלה השיבו 95 משיבים, מתוכם 82 השיבו שהם לא קיבלו קצבת הבטחת הכנסה במהלך המלחמה. הגרף שלהלן מציג פילוח של 13 משיבים שהשיבו שהם קיבלו קצבה כאמור, והיא נשללה בשלב כלשהו במהלך המלחמה. 61% מהמשיבים טענו שלא ידעו מדוע היא נשללה (8 משיבים), ו-23% מהמשיבים השיבו שקצבתם נשללה מכיוון שקיבלו הודעה שאינם זכאים (3 משיבים).

שאלה מספר 30 עסקה בפגיעה בנשים בהיריון ובטיפול פוריות באופן ספציפי, אך בשל מיעוט משיבות רלוונטיות מתוך כלל המשיבים, לא ניתן היה לנתח את השאלה.

סיכום הממצאים:

- **בפילוח לפי מגדר** מהממצאים עולה שגברים חוו יותר ירידה בשכר, יותר גברים נאלצו להחליף עבודה בעקבות המלחמה, עזבו יותר את עבודתם ולא חזרו בגלל שינוי לרעה ביחס כלפיהם, ודיווחו יותר על יחס פוגעני בעבודה בעקבות המלחמה. כמו כן, גברים התקשו יותר בהגעה לעבודה כשהסיבה המובילה עבור שני המגדרים הייתה מחסומים, אך הסיבה השנייה עבורה גברים הייתה תחושת חוסר ביטחון ביציאה מהבית שהקשתה על הגעה לעבודה בשיעורים גבוהים יותר מנשים. כמו כן, המשטרה ביקרה יותר במקומות העבודה של הגברים ובעת הביקור גברים דיווחו שהמשטרה גם בדקה אותם יותר. גברים גם ציינו שהעירו להם יותר על פרסומים שהעלו ברשתות החברתיות בעקבות המלחמה;
- **בפילוח לפי מבנה העסקה** עולה שעובדים שעתיים נפגעו יותר. מספר העובדים שעתיים שחוו ירידה בשכר היה בשכירות כפולה מהעובדים החודשיים שדיווחו על ירידה בשכר. יותר עובדים שעתיים דיווחו שעזבו את עבודתם בגלל השינוי ביחס כלפיהם לרעה ולא חזרו לאותה עבודה. עובדים שעתיים דיווחו יותר על עזיבה בשל קשיים בהגעה בשל בעיות בתחבורה ציבורית, אשר צוינה כגורם שהשפיע על יותר עובדים שעתיים לעומת עובדים חודשיים. עובדים שעתיים היו גם חשופים יותר ליחס פוגעני מעובדים חודשיים, וחוו יותר יחס פוגעני במקום העבודה לאחר ה-7/10. לעומת זאת, מהממצאים גם עולה שעובדים שעתיים יותר נטו לחזור לאותה עבודה כאשר התאפשר להם במהלך המלחמה, ייתכן שבשל התלות הגבוהה יותר במקום העבודה;
- **בפילוח לפי גיל** נמצא שעובדים צעירים היו חשופים ליחס פוגעני יותר מעובדים מבוגרים, ושגיל צעיר הפך עובדים לחשופים יותר ליחס פוגעני, כששיעור העובדים הצעירים שדיווחו על יחס פוגעני היה כפול בהשוואה לעובדים מבוגרים;
- **בפילוח לפי מצב משפחתי** עולה שעובדים רווקים דיווחו על יותר ירידה בשכר בהשוואה לעובדים נשואים. נמצא גם שהגעתם של רווקים לעבודה הושפעה יותר מנשואים. רווקים דיווחו יותר שעזבו את מקום עבודתם ולא חזרו מכיוון שהיחס אליהם השתנה לרעה, אך דיווחו יותר שעזבו לתקופה זמנית וחזרו. ייתכן שזה נבע מקושי גבוה יותר של רווקים במציאת עבודה חלופית בתקופת המלחמה. גם בביקורי המשטרה נמצאו הבדלים, כשהנשואים דיווחו פחות על ביקורי משטרה במקום עבודתם, ודיווחו פחות על בדיקה משטרתית בעת הביקור, לעומת עובדים רווקים;

- **בפילוח לפי סטטוס משפטי** עולה שיותר עובדים בעלי סטטוס אזרח דיווחו על ירידה בשכרם לעומת בעלי סטטוס תושבי קבע. בעלי אזרחות גם עזבו יותר את עבודתם בשל הקשיים בהגעה אליה ולא חזרו, בעוד שבעלי תושבות קבע יותר נטו לחזור לעבודתם בהמשך, כנראה בשל התלות הגבוהה יותר במקום העבודה והקושי המוגבר במציאת עבודה. בשאלה הנוגעת לביקורי משטרה תושבי קבע ציינו יותר שהיו ביקורי משטרה במקום עבודתם בהשוואה לעובדים עם סטטוס אזרח, וציינו גם שנבדקו בתדירות יותר גבוהה. תושבי קבע ציינו שהעירו להם יותר על פרסומים שהעלו ברשתות החברתיות.

לסיכום הממצאים יש לציין שהמחקר אינו מספק תשובה מלאה לפערים שנמצאו בין הפילוחים השונים, וייתכן שהגורמים שעומדים בבסיס ההבדלים הם גורמים שלא נבדקו בשל היעדר ממצאים (למשל, ייתכן שביקורי המשטרה היו נפוצים יותר בענפי תעסוקה מסוימים). כמו כן, ניתן היה לשאול שאלות נוספות כמו האם הרגשת אמפתיה במקום העבודה? או לשאול את העובדים שחוו יחס פוגעני, כיצד התמודדו עם זה? עם זאת, המחקר הזה מספק תמונה התחלתית לעניין השפעות המלחמה על תושבי מזרח ירושלים, ועל הפגיעות של אוכלוסייה זו, ויכול לשמש כבסיס למחקרי המשך ולסייע בגיבוש אסטרטגיות לשינוי ולצמצום הפגיעה בעובדים בשעת חירום.